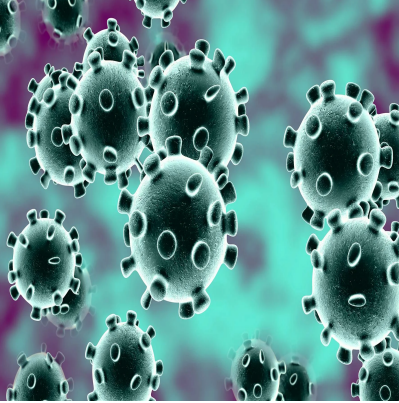

Koronaa Vaayras (COVID-19)

Description

Wanta addunyaa tana keessatti uumamu hunduu sababa qabaachu waliin murtii Rabbii oltaâ€™aatiin adeemsifama. Yeroo amma kanatti dhibeen korona jedhamu addunyaa keessatti saffisaan babalâ€™ataa jira. Ummanni addunyaa duâ€™a, dhibee fi sodaa keessatti liqimfamaa jiru. Falli kanaa maali laata? Jalqaba furmaata wanta tokko barbaadun dura sababa isaa beekun karaa laaffisa. â€™Sababni dhibeen kuni itti jalqabame maalidhaa?â€™ gaafi jedhuuf qorannoon adeemsifamaa jira. Sababa qorattoonni dhiyeessan keessaa tokko sinbira halkanii irraa karaa jiddu-galeessatin gara namaatti darbe. Kana akka sababa tokkootti dhiyeessu dandeenya. Sababni lammataa: badii ykn maâ€™asiyaa ilmi namaa hojjatuudha.

Vaayrasi kana sinbirri halkanii ykn ilmi namaa gonkumaa uumuu hin dandaâ€™u. Oduun â€™Namatu labaraatori keessatti uumeâ€™ jedhu sobaa fi shirkii akka taâ€™e namni beeku qaba. Wanta lubbuu qabu kan uumuu Rabbi tokkicha qofa. Namni tokko, â€™Rabbii gadiitti ilmi namaa wanta lubbuu qabu uumuun lubbuu itti godhaâ€™ jedhee yoo amane, Gooftummaa Rabbii keessatti Isatti waa qindeesse jira (shirkii hojjate jira). Kanaafu, vaayrasin kuni wanta Rabbiin oltaâ€™aan qofti uumudha. Namoonni maâ€™asiyaa yoo baayâ€™isan Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala gocha isaanii kana irraa akka deebâ€™aniif rakkoo adda addaa itti erga. Qurâ€™aana keessatti ni jedha:

وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَى دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿٢١﴾

â€™Dhugumatti, akka isaan deebiâ€™aniif adabbii guddaa dura adabbii xiqqaa isaan dhandhamsiifna.â€™ Suuratu As-Sajdah 32:21

Adabbiin xiqqaan rakkoolee, musiibaa, dhibee fi balaa adda addaa addunyaa tana keessatti nama muudataniidha. Adabbiin guddaan immoo adabbii Aakhiraati. Akka namoonni badii irraa buqqaâ€™TMuun gara Rabbii deebiâ€™TManii amananii fi hojii gaggaarii hojjataniif, adabbii Aakhirah guddaa dura adabbii xiqqaa isaanitti buusa. Yoo isaan gara Isaatti deebiâ€™TMan, tawbaa isaanii irraa qeebalun isaaniif araarama, adabbii guddaa irraa isaan baraara.

Namni kana sammuu yoo galche, furmaata barbaadun isa hin dhibu. Furmaata barbaadun dhibee kanaan qabamuun duraa fi erga qabamanii booda wanta hojjachuu qaban beekuu fi hojii irra oolchuu of keessatti qabata. Yeroo ammaa, namoonni baayâ€™TMeen dhibee kanarraa kan kaâ€™TMee sodaa fi dhiphinnaan guuttamanii jiru. Eeyyen, dhibee kanaaf qoricha argachuun furmaata guddaadha. Garuu kana waliinu sodaa fi dhiphinna tooâ€™TMachuun furmaata hundarra guddaadha.

Dhibee kanaaf akka hin saaxilamneef wanti ogeeyyin fayyaa ajajan ni jira. Sab-qunnamti (social media) fi tamsaasa oduu irratti namni baayâ€™TMeen kana quba qaba. Garuu akkaataa sodaa fi dhiphinna itti tooâ€™TMatan kan dubbatu hin jiru jechuun ni dandaâ€™TMama. Dubbiin keenya ammaa akkaataa sodaa fi dhiphinna itti tooâ€™TMatan taâ€™TMa. Akka furmaatatti qabxiilee armaan gadii kaasu dandeenya:

1ffaa- addunyaan iddoo qormaata akka taate beekun obsuu- addunyaan tuni iddoo qormaataa namni badaa fi gaariin, iimaanan jabaa fi laafaa taâ€™TMee ifatti itti bahuudha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™TMaalaa ni jedha:

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ
وَالْثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٥﴾ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ
جَعُونَ ﴿١٥٦﴾ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ ﴿١٥٧﴾

â€œDhugumatti Nuti sodaa fi beela irraa wanta tokkoon, akkasumas qabeenya, lubbuu fi fuduraale irraa hirâ€™TMisuun isin qorra (mokkorra). Warra obsan gammachiisi. Isaan yeroo balaan isaan tuqe, â€œDhugumatti nuti kan Rabbiiti, nuti gara Isaatti deebiâ€™TMoodha.â€•
Jedhaniidha. Isaan warra faaruu fi rahmanni Gooftaa isaanii irraa taâ€™TMee isaan irra jiruudha. Warri suni isaanumatu qajeelfamoodha. â€• Suuratu Al-Baqarah 2:155-157

Asitti maq-dhaalli â€œNutiaâ€• jedhu guddinna agarsiisa. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™TMaalaa aayah tana keessatti maqdhaala Guddinna Isaa agarsiisu fayyadamuun wantoota shaniin gabroota Isaa akka qoru dubbata. 1ffaa- Sodaa irraa wanta tokkoon isaan qora. Kan akka diinotaa fi yeroo waraanaa sodaachu fi rifachuu, dhibee irraa sodaachu. 2ffaa-beelaan isaan qoru. Kuni yeroo hoongee fi midhaan dhabamu taâ€™TMuu dandaâ€™TMa. 3ffaa-qabeenya irraa hirâ€™TMisuun- kunis balaa uumamaa kanneen akka roobaa, lolaa fi kkf qabeenyatti buâ€™TMuun qabeenyi hirâ€™TMachuun dandaâ€™TMa. Ammas, nama jalaa baduun, zaalimni (cunqursaan) nama jalaa fudhachuun, hanna fi karaalee adda addaatin qabeenyi hirâ€™TMachuun dandaâ€™TMa. 4ffaa- lubbuu irraa hirâ€™TMisuun- kana jechuun namoonni jaallatan kanneen akka ijoollee, firoota fi hiriyyootaa duâ€™TMuudha. 5ffaa-fuduraalee irraa hirâ€™TMisuun- akka duraanitti firaafireen akka

4ffaa- Tawakkula“ Rabbiin irratti hirkachuu jechuun wanta fayyadu siif fiduu fi wanta miidhaa qabu sirraa ittisuu keessatti Inni siif gahaa akka taâ€™e amanuun Isa irratti hirkachuudha. Namni of eeggannoo barbaachisu gochuu waliin âœHasbiyallahu waniâ€™mal wakiil (Rabbiin naaf gahaadha. Inni Tiiksaa akkam tolee!)âœ• jedhee yoo amane, Rabbiin isaaf gahaadha. Rakkoo cimaa isarraa deebisa. Osoo rakkoon isatti buâ€™eellee, tasgabbii isaaf kenna.

Miâ€™aa iimaanaa keessaa tokko sodaa fi gaddi namarraa deemudha. Namni iimaanni isaa yoo cime, wanta darbeef hin gaddu, wanta dhufuufis hin sodaatu. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala ni jedha:

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَءَاتَوْا الزَّكَاةَ
لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾

âœDhugumatti, isaan amananii, hojii gaggaarii hojjatanii, salaata sirreessanii salaatanii fi zakaas kennan, mindaan isaanii Gooftaa isaanii biraa isaaniif jira. Sodaan isaan irra hin jiru, isaan hin gaddanis.âœ• Suuratu Al-Baqarah 2:277

Wanta tawakkula qalbii keessatti jabeessan keessaa tokko qadaratti amanuudha. Kana jechuun wanta Rabbiin dursee murteessetti amanuudha. Namni wanta Rabbiin murteesse malee homtu isa akka hin tuqne yoo beekee fi amanee, jeequmsaa fi sodaan isa hin haguugu. Kanaafi, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala ni jedha:

قُلْ لَّنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ
فَلْتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

âœJedhi, âœWaan Rabbiin nuuf katabe malee homaa nu hin muudatu. Inni Tiiksaa keenya.âœ• Warroonni amanan Rabbiin irratti haa hirkatan.âœ• Suuratu At-Tawbah 9:51

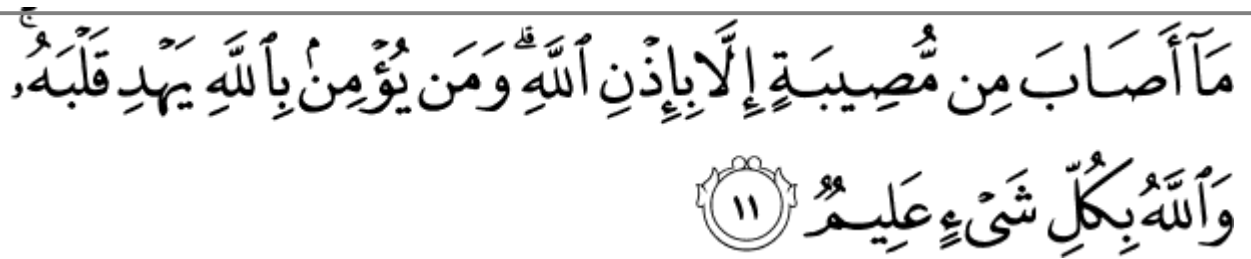
Dabalataan firii qadaratti amanuu asirraa ilaalun ni dandaâ€™ama:

<http://sammubani.com/2019/01/19/firii-qadaratti-amanuu/#more-9177>

Ammas rakkoon erga isatti buâ€™ee booda waa baayâ€™ee abdachuun ni obsa. Wantoota inni abdatu keessaa:

1-mindaa obsaa- Qurâ€™aana keessatti, âœDhugumatti, warri obsan lakkoofsa malee mindaan isaanii isaaniif kennama.âœ• Suuratu Az-Zumar 39:10

2-Qalbiin qajeelu- Qurâ€™aana keessatti:

â€œHayyama Rabbiitin malee hamtuu irraa wanti tokkollee nama hin tuqu. Nama Rabbitti amane, [Rabbiin] qalbii isaa ni qajeelcha. Rabbiin waan hundaa Beekaadha.â€• Suuratu At-Taghaabun 64:11

Al-Aâ€™amash akka gabaasetti Abi Zibyaan akkana jedha: [Gaafa tokko] nuti Alqamah bira turre. Aayanni (keeyyanni) tuni isa biratti qaraâ€™amte (dubbifamte):â€•Nama Rabbitti amane, [Rabbiin] qalbii isaa ni qajeelcha. Rabbiin waan hundaa Beekaadha.â€• Kana ilaalchisee ni gaafatame. Alqamaanis akkana jedhe, â€œInni namticha musiiban (balaan) isa tuqxee ergasii balaan tuni Rabbiin irraa akka taate beeke fi san booda itti gammadee harka kenneedha.â€• Hadiisa keessatti Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan: â€œDhimmi muâ€™imina nama ajaaâ€™ibsiisa. Dhugumatti dhimmi isaa guutun keeyridha (gaariidha). Kuni muâ€™iminaaf malee eenyufillee kan taâ€™uu miti. Yoo toltuun isa tuqxe, Rabbiin galateefata. Kuni isaaf gaarii taâ€™a. Yoo rakkoon isa tuqxe immoo ni obsa. Kunis isaaf gaarii taâ€™a.â€• (Sahiih Muslim 2999)[4]

Namni yommuu musiiban isatti buutu obsu, mindaa hangana hin jedhamne argata. Addunyaa keessatti mindaan guddaan maal akka taâ€™me beektu? Mindaan guddaan qalbiin sakiinaa (tasgabbii), qajeelcha fi yaqiina argachuudha. Fuggisoo kanaa, namni hin obsine tasgabbii fi qajeelcha dhaba. â€œAayan tuni akka waligalaatti yoo fudhatamte, nama amane (kana jechuun nama Rabbitti, malaykotatti, kitaabban Isaatti, Ergamtoota Isaatti, Guyyaa Aakhiraa fi qadaratti amane) fi hojii isarraa eeggamu hojjachuun imaana isaa yoo dhugoomse, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala haalota, jechoota, beekumsa fi hojiwwan isaa keessatti isa qajeelcha.â€•[5]

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa dhibee kana irraa nu haa tiiksu, warra qabamaniifis fayyaa haa kennu jechaa barreefama kana asirratti xumura.

[1] Tafsiir Saâ€™diyy- 71-72, Zaadul Masiir-95-96,

[2] <https://www.almaany.com/ar/dict/ar-en/%D8%A8%D8%B1%D8%B5/>

[3] <https://www.almaany.com/ar/dict/ar-ar/%D8%AC%D8%B0%D8%A7%D9%85/>

[4] Tafsiir ibn Kasiir 8/137-138 (Daarul Xaybah)

[5] Gabaabinnaan Tafsiira Saâ€™diyyii -fuula 1023

Date Created

March 5, 2020

Author

admin